

**Jaarverslagen
van het
Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen
ten behoeve van de
Algemene Ledenvergadering
Op woensdag 22 mei 2024, om 19.00 uur
in de ZB Bibliotheek van Zeeland te Middelburg.**

NB: in dit voorlopige overzicht staan de jaarverslagen in nog ongeredigeerde en ongecorrigeerde vorm. Sommige verslagen waren op het moment van publicatie van dit ALV-document nog niet klaar. De definitieve jaarverslagen worden zoals gebruikelijk gepubliceerd in het jaarboek *Archief 2024-II*, in december 2024.

Bij de teksten staan ook al de instructies voor de afbeeldingen zoals die in *Archief 2024-II*

Jaarverslag van de secretaris van het bestuur over 2023

Bestuursvergaderingen

Het bestuur heeft in het verslagjaar 9 keer vergaderd, op 12 januari, 1 maart, 19 april, 17 mei, 4 juli (digitaal), 20 september, 18 oktober, 15 november, 20 december. De vergaderingen vonden afwisselend plaats bij elk van de bestuursleden thuis.

Algemene Ledenvergaderingen

Er zijn twee Algemene Ledenvergaderingen gehouden, te weten op 31 mei en op 29 november. Beide vergaderingen vonden plaats in de Zeeuwse Bibliotheek in aanwezigheid van de leden. Op 31 mei was er na het officiële gedeelte een voorpresentatie in spelvorm van de app TIJDGRAVER door mevrouw Heyning en de heer Van Druenen: 'Een spannende reis door de collectie van het KZGW'. Op 29 november was er na de pauze een optreden van de toneelgroep Valreep: 'Het Talent' over Coosje Busken, correspondentievriendin van Betje Wolff. Actrice: Annet Minderhout. Dezelfde actrice speelt daarna een korte eenakter over Aagje Deken, de vriendin van Betje Wolf en mede-auteur van de briefromans *De Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart* (1782) en *Historie van den heer Willem Leevend* (1784-1785).

De verslagen van de twee ALV's zijn te vinden op onze website: <https://kzgw.nl/verslagen>.

[[Archief2024-II beeld07.jpg](#)]

Aanwinsten

In 2023 werden de volgende collecties uitgebreid met schenkingen en aankopen: **Zelandia Illustrata, Boeken en handschriften, Munten en penningen, Archeologie en Kunst, nijverheid en historische voorwerpen**. U leest hierover meer in de betreffende jaarverslagen.

Familiefonds Hurgronje

Ook in 2023 werd € 30.000 ontvangen van het Familiefonds Hurgronje met als doel om het Genootschap en haar collectie onder de aandacht van de jeugd te kunnen blijven brengen. Daarvan kon het project TIJDGRAVER van de Commissie Jeugd worden afgerond. Elders in deze editie van *Archief 2024-II* leest u meer over dit project dat uitmondde in een app waarmee jongeren van 8-80 (of nog ouder) kennis kunnen maken met de collecties van het KZGW.

Pers

Het Genootschap maakte ook in 2023 weer regelmatig haar opwachting in de Zeeuwse pers én de landelijke pers. Deze berichten zijn terug te vinden op onze website:

<https://kzgw.nl/nieuws/>.

[[Archief2024-II_beeld08.jpg](#) Onderschrift: Aan het boek en de expositie over de Nehalenniatempel in Domburg) werd door de landelijke pers uitgebreid aandacht besteed, o.a. NRC, Trouw en de Volkskrant.]

Nieuwsbrieven

Er werden in het verslagjaar zeventien nieuwsbrieven verstuurd. Deze zijn allemaal terug te lezen op <https://kzgw.nl/nieuwsbrief-archief/>.

Boekwinkeltje en Bol.com

Het KZGW heeft in de ruim 250 jaar van haar bestaan honderden titels uitgegeven. In ons magazijn bevindt zich nog een aanzienlijke voorraad boeken vanaf 1900. Op [Boekwinkeltjes.nl](https://boekwinkeltjes.nl) heeft het Genootschap in 2023 haar eigen boekwinkeltje kunnen inrichten. Er staan inmiddels enkele honderden titels te koop, waaronder ook niet door het KZGW uitgegeven boeken. Het aanbod zal de komende tijd nog worden uitgebreid. De prijzen zijn exclusief verzendkosten en de leden van het KZGW krijgen tien procent korting. Naast Boekwinkeltje is het KZGW ook een eigen winkel op Bol.com gestart. Hierin kunnen de eigen uitgaven en de boeken die speciaal voor dit doel aan het KZGW worden geschonken, te koop worden aangeboden.

[[Archief2024-II_beeld09.jpg](#)] [[Archief2024-II_beeld10.jpg](#)]

Bestuur en administratie

In de samenstelling van het bestuur heeft één wijsiging plaatsgevonden: secretaris mw. A. Wooldrik werd in mei opgevolgd door mw. W.P.S. Bierens. In de ALV van november werd afscheid genomen van mw. Wooldrik. De voorzitter memoreerde in zijn afscheidwoord dat zij vanuit haar deskundigheid als notaris de bestuursfunctie zeven jaar met veel plezier en enthousiasme heeft vervuld. In de coronaperiode stond haar kantoor (het oude Genootschapsgebouw van het KZGW aan de Wagenaarstraat) twee jaar lang open voor vergaderingen en digitale ALV's, en dat was belangrijk voor de continuïteit van het KZGW in deze bijzondere en complexe periode. Tot slot reikt de voorzitter de Genootschapspenning uit aan mw. Wooldrik én een exemplaar van het boek *Steenrijk Domburg*. De functie van secretaresse werd tot en met mei vervuld door Judith Adriaanse en daarna door Els van Adrichem.

Leden

Het aantal leden op 31 december 2023 bedroeg 783 leden (onder wie 58 leden van het Familiefonds Hurgronje, 19 periodieke leden, 9 ereleden, 31 huisgenootleden en 7 jeugdleden) en 392 digitale leden (onder wie 363 leden van het Familiefonds Hurgonje). In 2023 waren er 31 organisaties waarmee het Genootschap een zogenaamd ruilabonnement

onderhield voor wat betreft de wederzijdse publicaties. 17 ruiladressen bevonden zich in Nederland en 14 ruiladressen in het buitenland. Er waren vier begunstigers. In 2023 waren er 57 nieuwe leden. Er waren 38 uitschrijvingen door overlijden en opzeggingen.

Samenstelling bestuur, werkgroepbesturen, commissies en administraties (actuele lijst per 1 september 2024)

Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix is beschermvrouwe van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

[[Archief2024-II-beeld11.jpg](#)]

Bestuur

dr. P.G. (Peter) van Druenen, voorzitter
K. (Karel) Meertens, vice-voorzitter
drs. W.P.S. (Sabine) Bierens, secretaris
drs. J.M. (To) Verhaeghe de Naeyer, thesaurier
M.M. (Margot) Verhaagen

Administratie

E. (Els) van Adrichem

Werkgroep Cultuurhistorie

prof.dr. A. (Arjan) van Dixhoorn, voorzitter a.i.
H. (Herman) Heijboer, secretaris
drs. C.M. (Marcel) Rijken, penningmeester
drs. E.J. (Eva) Cossee
dr. P.G. (Peter) van Druenen
A. (André) Kastelein
dr. G.E. (Gerard) van Keken

Werkgroep Bouwkunst

Ing. J.J.H.M. (Joris) Molenaar, voorzitter
G. van der Wal

Werkgroep Geologie

H.K. (Hester) Loeff, voorzitter
L. (Lex) Kattenwinkel, secretaris
J.N.A. (Jan) de Quaasteniet, penningmeester
F. (Frans) Frenken
M. (Max) Pijpelink

Werkgroep Muziek

J. (Jos) Vogel, voorzitter
A. (André) Poortvliet, secretaris
N.J. (Nico-Jan) Valk, penningmeester

Coördinatiecommissie Verzamelingen

P.J. (Paul) Aarssen
drs. A. (Anna) de Bruyn
drs. G.R. Heerebout
drs. C.E. (Katie) Heyning
drs. R.M. (Ronald) Rijkse
drs. A. (Arnold) Wiggers

Conservatoren

P.J. (Paul) Aarssen, Boeken
dr. J.P. (Jan Piet) Bekker, Natuurhistorische Voorwerpen, Landzoogdieren
R. (Rob) Bertijn, Boeken
M.E.J. (Mark) Bosselaers, Natuurhistorische Voorwerpen, Zeezoogdieren
drs. J.G.M. (Anna) de Bruyn, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata
drs. F. (Erik) van der Doe, Volkenkundige Voorwerpen
A. (Aagje) Feldbrugge, Archeologische Voorwerpen
drs. V. (Veronica) Frenks, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata
drs. E.J.M. (Liesbeth) van der Geest, Volkenkundige Voorwerpen
M. (Michel) van Gessel, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata
M. (Marianne) Gossije, Historische Voorwerpen
drs. G.R. (Gerard) Heerebout, Naturalia
drs. C.E. (Katie) Heyning, Kunst, Kunstnijverheid en Historische Voorwerpen
drs. K-J.R. (Karel-Jan) Kerckhaert, Munten en Penningen
E. (Edward) de Landmeter, Mineralen en gesteenten
H.K. (Hester) Loeff, Natuurhistorische Voorwerpen, Landzoogdieren
drs. J. (Jan) van Loo, Handschriften
P.W. (Peter) Moerdijk, Natuurhistorische voorwerpen, Mollusken
ir. J.J.H.M. (Joris) Molenaar, Houten gevel
F.A.D. (Freddy) van Nieulande, Natuurhistorische Voorwerpen, Mollusken
H.W. (Herman) Nijhuis, Natuurhistorische Voorwerpen, Mollusken
drs. R.M. (Ronald) Rijkse, Handschriften
M. (Rien) Sanderse, Munten en Penningen
J. (Jos) Vogel, Muziekinstrumenten

Commissie Communicatie

drs. J.J.I.M. van Damme, hoofdredacteur
drs. P.G. (Peter) van Druenen
drs. M. (Michel) van Gessel
K. (Karel) Meertens

Commissie Jeugd

dr. P.G. van Druenen, voorzitter
drs. C.E. (Katie) Heyning
drs. G. (Gertrude) van de Ketterij
M.T. (Tilly) Stroo-Smit
M.M. (Margot) Verhaagen

Commissie tot redactie van *Archief en Werken*

Prof. dr. H.J.M. (Henk) Nellen (voorzitter)
Dr. P.G. (Peter) van Druenen (beeldredacteur)
Drs. R. (Rob) Frederiks (secretaris)
M. (Monique) Huis in 't Veld-Rijk, MA
Drs. B. (Bettina) Ketels-Boom
Drs. N. (Noortje) de Kroo
Drs. I.J. (Ivo) van Loo
A. (Arjen) Nijmeijer

Commissie tot redactie van *Archief Jaarverslagen*

dr. P.G. (Peter) van Druenen, voorzitter
drs. E.G.M. (Elly) Adriaansz
M. (Marianne) Gossije
drs. A. (Arnold) Wiggers

Commissie tot redactie van *Tijdschrift Zeeland*

drs. J.J.I.M. van Damme, hoofdredacteur
mr. B. (Bram) Minderhoud, eindredacteur
drs. M. (Margriet) Verhoef, beeldredacteur
ing. M.A. (Mark) Buise
Ch. (Chiel) Jacobusse
Dr. A.P. (Aad) de Klerk
M. (Mario) Molegraaf
M.A. (Monique) Wagenveld-Heeren

Webredactie

drs. V. (Vivian) Deegens

dr. P.G. (Peter) van Druenen

M. (Marianne) Gossije

prof. dr. P.A. (Peter) Henderikx

drs. I. (Ivo) van Loo

drs. J. (Jan) van Loo

drs. B. (Bernhard) Meijlink

dr. C.J.M. (Kees) Musters

drs. C.M. (Marcel) Rijken

ir. A. (Bram) Verkrusse

S. (Saskia) Vroonland

Jaarverslag van de Coördinatiecommissie voor de Verzamelingen over 2023

De Coördinatiecommissie voor de Verzamelingen is in het verslagjaar uitgebreid met een nieuw lid. In de ALV van 14 november 2023 werd Aagje Feldbrugge, conservator Archeologische Voorwerpen, als zodanig benoemd. De overige leden waren drs. A. de Bruyn (Historisch-topografische Atlas Zelandia Illiustrata), P.J. Aarssen (Boeken), drs. G.R. Heerebout (Naturalia), drs. C.E. Heyning (Kunst, Kunstnijverheid en Historische Voorwerpen), drs. R.M. Rijkse (Handschriften) en het zogenaamde buitenlid drs. A. Wiggers. Katie Heyning leidde de bijeenkomsten en Arnold Wiggers stelde de verslagen van de in de wandelgangen Coco geheten commissie op.

Bijeenkomsten

De Coco is viermaal bijeengewest in de zogenaamde Conservatorenkamer in het Zeeuws Archief.

Conservatoren

Na formeel in de ALV van 31 mei 2023 afgetreden te zijn, is in de ALV van 14 november 2023 afscheid genomen van drs. I. Vogel-Wessel Boer als conservator van de Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata. Ineke Vogel werd tijdens de bijeenkomst toegesproken door Katie Heyning die haar bedankte voor haar inzet gedurende 36 jaar voor de Zelandia Illustrata. Op de ALV van 31 werd P.W. (Peter) Moerdijk benoemd tot conservator Natuurhistorische Voorwerpen, met als specialisme de Mollusken. Tijdens dezelfde vergadering werd J.J.H.M. (Joris) Molenaar benoemd tot conservator Houten Gevel. Dr. A.P. (Aad) de Klerk werd in de ALV van 14 november benoemd tot conservator van de Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata. Aad de Klerk heeft binnen de atlas de cartografie tot specialisme.

Conservatorenvergaderingen

De plannen om met een zekere regelmaat onderdelen van de collectie te presenteren in het Zeelandpaviljoen van ZB Bibliotheek van Zeeland waren aanleiding om op 2 september een overleg met de conservatoren te organiseren om te vernemen hoe zij over dit idee oordeelden. De conservatoren bleken enthousiast om mee te werken aan kleine tentoonstellingen, mits een aantal praktische zaken zoals bruiklenen en het inrichten van een tentoonstelling geregeld zouden worden. Hiertoe is op de ALV van 14 november de commissie Zeelandpaviljoen ingesteld bestaande uit drs. J.J.I.M. (Jan) van Damme, de conservatoren Aagje Feldbrugge en Hester Loeff en namens de Coco Arnold Wiggers.

De voor het voorjaar voorgenomen excursie naar Veere (expositie Hollestelle) heeft geen doorgang gevonden. Hoewel gesproken is over mogelijke onderwerpen voor een symposium, heeft dit in 2023 niet tot een activiteit in die zin geleid.

Werkzaamheden

De commissie heeft het bestuur geadviseerd over schenkingen en aankopen. In de verslagen van de conservatoren zijn de aanwinsten vermeld en een selectie ervan wordt toegelicht in de bijlage van deze aflevering. Van de projecten die onder leiding van de Coco zijn gestart is het volgende te melden:

- Het door Aagje Feldbrugge en Arnold Wiggers opgepakte project tot herverpakken van de collectie Hubregtse en deze voorzien van een aangepaste plaatsingslijst heeft in het verslagjaar door andere bezigheden van de conservator Archeologische Voorwerpen geen vervolg gekregen.
- Het materieel verzorgen van het administratieve archief 1969-2011 van het Genootschap en het maken van een toegang erop door Gerard Heerebout en Arnold Wiggers is voor 90% afgerond.
- De Coco heeft op zich genomen in kaart te brengen welke stukken vermist zijn of waarvan het eigendom niet juist is geadministreerd. Met het Zeeuws Archief is gesproken over de handschriften die eigendom zijn van het KZGW, maar in het Zeeuws Archief niet als zodanig zijn geregistreerd en in andere verzamelingen zijn geplaatst. Afgesproken is dat bij de stukken vermeld wordt dat deze eigendom van het KZGW zijn en dat deze tevens zo snel mogelijk gedigitaliseerd worden.
- Het onderzoek naar mogelijk ongemakkelijk erfgoed vordert gestaag.

Vertegenwoordiging

Katie Heyning heeft de vergaderingen van het bestuur bijgewoond en daar de bevindingen van de commissie ingebracht. Op 1 maart is zij vervangen door Arnold Wiggers. Hij had namens de commissie ook zitting in de Commissie tot redactie van Archief Jaarverslagen en in de Commissie Zeelandpaviljoen.

Jaarverslag van de Collectie Online 2023

Katie Heyning bericht als volgt:

In dit kalenderjaar werden ruim 1500 nieuwe records ingevoerd in de Collectie Online. Aan het eind van het jaar waren in totaal 6531 boeken, handschriften en objecten uit de verschillende verzamelingen van het Genootschap, 2855 personen en 11136 afbeeldingen in deze database te vinden. Ook werden in de loop van 2023 wederom dossiers over uiteenlopende onderwerpen toegevoegd, inmiddels staat de teller op 106. Dankzij een schenking van mevrouw M. Berkvens-Broekhuysen met het oogmerk genealogisch onderzoek naar de Zeeuwse elite en in het bijzonder de familie Van Citters te bevorderen, konden dossiers gewijd aan Jacob van Citters, zijn echtgenote Anna Sara Boudaen, Cornelis Kien van Citters, Stephanus Versluys en Johan Schorer geplaatst worden. In 2024 zal deze reeks worden voortgezet.

Nog steeds wordt veel tijd besteed aan systematisch onderzoek in de oude catalogi, notulen, rekeningen en jaarverslagen van het Genootschap opdat koppelingen van objecten met hun schenkers tot stand kunnen worden gebracht. De koppeling van deze gegevens aan de objecten in de database krijgt steeds meer vorm. Archiefstukken over aankoop of schenking en oude catalogi zijn nu via links rechtstreeks in te zien. Het aanleggen van nieuwe collecties als Antieke munten, Muziek en Nehalennia maken het zoeken binnen de verzamelingen eenvoudiger.

De redactie van de Collectie Online bestond in 2023 uit Judith Adriaanse, Julia de Bruyckere, Marianne Gossije en Katie Heyning.

Jaarverslagen van de Conservatoren over 2023

Archeologische voorwerpen

Conservator Aagje Feldbrugge bericht als volgt:

Overleg

Op Vrijdag 24 februari vond op Camping Oranjezon een verkennend overleg plaats over een op te zetten project om strandvondsten met Romeinse achtergrond te registreren en te determineren. Dit om meer te weten te komen omtrent het Romeinse vlootstation dat aan deze kunst gelegen moet hebben. Betrokken partijen zijn de Provincie Zeeland, Erfgoed Zeeland, het Zeeuw Archeologisch depot, de Walcherse Archeologische Dienst, de AWN- vrijwilligers in de archeologie- en het KZGW.

Het terrein rond en op de Berg van Troye in Borsele werd op 7 augustus bezocht door dorpsraadlid Marius Vrijlandt, Willem-Jan Joosse en Lea van Liere van Buro Ruimte & Groen, medewerker van het Zeeuwse Landschap **Hein Vermin** en de conservator. De berg is weliswaar in langdurig erfpacht gegeven aan de stichting het Zeeuwse Landschap, maar is au fond eigendom van het KZGW. Ter gelegenheid van Borsele 400 jaar zijn in 2016 een aantal cortenstalen elementen geplaatst die de aanleg van het kasteelterrein en de bebouwing benadrukken en om mede het terrein toegankelijk te maken. Het gebied wordt sinds jaar en dag begraasd door schapen. Het Zeeuws Landschap onderhoudt het terrein, samen met een aantal bewoners van Borsele. Door gericht maaibeleid wordt voorkomen dat het terrein onbegaanbaar wordt door distelgroei. Op dit moment wordt door het Borselse bureau Ruimte & Groen gedacht aan verdere uitwerking van het oorspronkelijk plan om de berg zelf ook toegankelijker te maken. Er is besloten nauw met elkaar in contact te blijven.

[[Archief2024-II-beeld100.jpg](#), onderschrift: V.l.n.r: L. van Liere, A. Feldbrugge, H. Vermin, W-J. Joosse; foto: M. Vrijlandt.]

Bezoek van onderzoekers

Conservator Annemarieke Willemsen en stagiaire Pleun van Lieshout van het RMO te Leiden bezochten op 12 juni het ZM-depot om artefacten uit te zoeken voor de expositie Het Jaar 1000.

Voor haar onderzoek naar pelgrimsampullen kwam RMO-stagiaire Pleun Van Lieshout 21 augustus nogmaals naar het ZM.

Diana Spiekhout, conservator van het Fries Museum kwam op 16 oktober naar het ZM-depot om inspiratie op te doen voor de Redbadtentoonstelling die voor 2026 in Leeuwarden gepland staat.

Inge Schipper, conservator van het Stadhuismuseum Zierikzee, bezocht de archeologische

collectie in de depots van het ZM en het ZAD op 27 november. Dit om inspiratie op te doen voor de te vernieuwen vaste opstelling in Zierikzee.

Tentoonstellingen

De archeologische collectie voorzag het RMO in Leiden van een aantal middeleeuwse bodemvondsten voor de tentoonstelling Het jaar 1000. De looptijd van de expositie was 13-september 2023 t/m 17 maart 2024.

[[Archief2024-II-beeld101.jpg](#), onderschrift: Vitrine in het RMO; foto KZGW]

Met een aantal boeken, tekeningen en prenten, een kleine Nehalenniasteen (ZM nr. G3234), het gebroken vrijstaande Nehalenniabeeld (ZM nr. G3215 e.v.) en van de kolom (ZM nr. G3212 e.v.), evenals het bronzen afgietsel (ZM) en de gipsen Genius (ZM nr. G3235) en enkele Romeinse scherven uit de collectie Gerhardt (ZAD nr. 538-14) en een vals votiefsteentje (ZAD nr. 790-6) is in het Zeelandpaviljoen in ZB Bibliotheek van Zeeland een kleine expositie gemaakt ter gelegenheid van het uitkomen van het boek *Steenrijk Domburg*. De tentoonstelling duurde van 7 december 2023 t/m 13 januari 2024.

[[Archief2024-II-beeld102.jpg](#), onderschrift: Zicht op het Zeelandpaviljoen; foto: KZGW.]

Publicaties

Voor het boek *Domburg, vergezichten over 800 jaar stad*, verzorgde ik het hoofdstuk Het raadsel van de Boterkapel. Daarin passeren enkele artefacten die in het ZM-depot bewaard worden, zoals enkele kloostermoppen en resten van een tufstenen graf, de revue. Deze zijn opgegraven op het terrein ten zuiden van het huidige Groentje, voorheen hof Bloemendale. Het boek werd op 31 oktober gepresenteerd.

[[Archief2024-II-beeld103.jpg](#), onderschrift: Voorzijde omslag *Domburg, vergezichten over 800 jaar stad*]

Het boek *Steenrijk Domburg. De lotgevallen van de stenen uit de Nehalenniatempel* geschreven door Katie Heyning en Aagje Feldbrugge, werd op 25 november op de Genootschapsdag gepresenteerd. Het boek verhaalt met behulp van een aantal, soms nieuw aangeboorde, bronnen wat met de stenen is gebeurd sinds ze gevonden zijn. Bij de fotosessies van 2022 kwam bovendien aan het licht dat van de votiefstenen en de beelden beduidend meer restte dan de laatste jaren gepubliceerd was. Na puzzelwerk in de winter van 2022-2023 werden in maart door fotograaf Pim Top van alle losse brokstukken Nehalenniastenen en andere beelden opnieuw foto's gemaakt. Top projecteerde op ons verzoek de foto's over de

litho's van T. Hooiberg in de platenatlas van Janssen van 1845. Zo werd zichtbaar wat er was vóór de Domburgse kerkbrand van 1848 en wat er nu nog rest van de Nehalenniastenen.

[[Archief2024-II-beeld104.jpg](#), onderschrift: Voorzijde omslag *Steenrijk Domburg. De lotgevallen van de stenen uit de Nehalenniastempel.*]

Voor *Tijdschrift Zeeland* jrg. 2023, nr. 3 schreef ik het artikel Benen kokertje met drie dieren, nr. 00035-56.

[[Archief2024-II-beeld105.jpg](#), onderschrift: De voorzijde van de pyxis; foto: KZGW.]

In *Tijdschrift Zeeland* jrg. 2023 nr. 4 wijdde ik een artikel aan de Nehalenniavondsten van Colijnsplaat in de KZGW-collectie onder de titel Twee Romeinse tempels aan de Schelde. De Tsjechische student Petr Bohdan kreeg in september op verzoek twee foto's van een fragment van een riemtong c.q. riemverdeler (nr. 0036-53) gevonden op Schouwen. Bohdan zocht naar parallellen van objecten die in 1958 zijn opgegraven in een van de 'prinselijke begrafenissen' in Tsjechië - Stará Kouřim. Zijn onderzoek verscheen op 25 november online: <https://sagy.vikingove.cz/en/replica-of-baldric-fittings-from-grave-55-stara-kourim>. Op verzoek stuurde Petr Bohdan het artikel ook als PDF.

[[Archief2024-II-beeld106.jpg](#), onderschrift: Het fragment van de riemverdeler; foto G. van der Hoogte.]

Popke Veenstra, student aan de Saxion Hogeschool in Deventer, kreeg in de zomer een foto van bord G3384 toegezonden voor haar afstudeerscriptie over sgraffito-aardewerk uit Beauvais. Haar zeer leesbare scriptie Beeldig Beauvais werd 28 december digitaal toegezonden.

[[Archief2024-II-beeld107.jpg](#), onderschrift: Fragment bord G3384; foto KZGW.]

Het RMO in Leiden gebruikte enkele afbeeldingen van stukken uit de collectie van het Genootschap voor het boek *Het jaar 1000. Nederland in het midden van de Middeleeuwen* door Annemarieke Willemsen, conservator bij het RMO.

[[Archief2024-II-beeld108.jpg](#), onderschrift: Voorzijde omslag *Het jaar 1000. Nederland in het midden van de Middeleeuwen.*]

Tenslotte zijn samen met Katie Heyning veel artefacten aan KZGW online toegevoegd en ging de conservator door met het registeren en determineren van de collectie.

Boeken en ruilverkeer

[volgt]

Handschriften

Conservator Jan van Loo bericht als volgt:

Collega conservator Ronald Rijkse kon door zijn fysieke toestand ook dit jaar zich niet actief bezighouden met de collectie. Wel kon hij, samen met de conservatoren Boeken en ruilverkeer, deelnemen aan het overleg met de ZB over lopende zaken op 27 september.

Naast onderzoek in de kluis van de ZB naar eigendommen van het Genootschap, die nergens vermeld blijken te zijn, of wel vermeld zijn, maar zonder aanduiding van de eigenaar, is in het verslagjaar voornamelijk gewerkt aan het beschrijven van diverse aanwinsten

Schenking Velhorst

In april zijn door Eric Velhorst uit Hengelo (G) diverse zaken geschonken. De handschriften uit deze collectie bevatten: poorterseed Veere 1797, een versje over generaal Destombe, een verjaardags- en een nieuwjaarswens, een grafrede en een aantal brieven (1917/1918).

Signatuur: ZB Kluis 1178 D 46

Collectie Buteaux

Aankoop bij Zwiggelaar Auctions, 19-22 juni 2023, lot 300.

Drukwerken en handschriften in het Nederlands en Frans. De collectie bevat een genealogie, boedelrekeningen, notariële aktes, gelegenheidsgedichten, diploma's, brieven, kasboek huishouden Schelto baron Van Heemstra en kwitanties.

Signatuur: ZB Kluis 1127 C 37

Schenking Hollestelle

In september werd door de heer Elsmann materiaal van de schilder J.H. Hollestelle (1858-1920) geschonken. Aan handschriftelijk materiaal betreffen het twee aantekeningenboekjes eind negentiende eeuw, de een over kosten betreffende fotografie, over spaarbankboekjes, familieleden en hypotheken. De ander met gedichten, liedjes (met muzieknotatie) en

verhaaltjes.

Signatuur: ZB Kluis 1179 B 50

Schenking Van der Leer

Tijdens de Genootschapsdag op 25 november droeg Otto van der Leer een koffer met materiaal van voornamelijk A.A. van der Leer als schenking over aan de voorzitter van het Genootschap. De collectie bestaat uit een foto van de bouwkundige A.A. van der Leer, zijn diploma's en pensioendocumenten. Er is een aantal cahiers op folioformaat met aantekeningen over de theorie van ijzeren bruggen, traliebruggen en draaibruggen te West-Souburg, over eb en vloed, elasticiteit en draagkracht. Daarnaast zijn er enkele drukwerken over deze onderwerpen.

Deze collectie is nog niet overgedragen aan de ZB, waardoor het nog geen signatuur heeft.

Door de verhuizing van het secretariaat naar een andere kamer binnen het gebouw van de ZB kwam in juni een kwitantie voor Johanna van Floxdorp, tweede echtgenote van Johan Assuerus Schorer, boven water. Zij ontving op 22 oktober 1723 een betaling van 31 pond en 5 schellingen Vlaams op een kapitaalinschrijving van 1000 pond Vlaams bij de Middelburgsche Commercie Compagnie.

Signatuur: ZB Kluis 1178 D 45

Een opruimactie in de Conservatorenkamer in het Zeeuws Archief in oktober bracht een kleine verzameling stukken betreffende de familie Oggel aan het licht. Hieronder bevonden zich een stamboom en 3 getypte kwartierstaten, een brochure, getypte liedjes, een fotoalbum met notities, notities met religieuze teksten en dagboekantekeningen.

Er is nog overleg gaande of de collectie bij de boeken of de handschriften ondergebracht moet worden, zodat er nog geen signatuur aan toegekend kon worden.

Historisch-topografische atlas Zelandia Illustrata

De conservatoren Anna de Bruyn, Veronica Frenks, Michel van Gessel en Aad de Klerk berichten als volgt:

In het verslagjaar hebben zich geen grote ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van de collectie. Een belangrijke verandering was wel het afscheid van Ineke Vogel-Wessels Boer na 36 jaar conservatorschap van de Zelandia Illustrata. In die periode heeft ze zich met veel betrokkenheid ingezet voor de professionalisering van het beheer en voor het naar buiten treden met de collectie door middel van vele publicaties en tentoonstellingen. Bij het afscheid op 18 januari 2023 heeft Hannie-Kool Blokland als directeur van het Zeeuws Archief haar dank uitgesproken voor Ineke's jarenlange toegewijde inzet als conservator. De

beheerscommissie heeft samen met haar een aantal topstukken bekeken die zij door de jaren verworven heeft voor de Zelandia Illustrata of waarnaar zij onderzoek heeft gedaan. Dit jaar is Aad de Klerk aangetreden als conservator van de Zelandia Illustrata. Als historisch geograaf zal hij zich, samen met conservator Michel van Gessel, richten op de omvangrijke collectie kaarten en plattegronden binnen de historisch-topografische atlas.

Wat betreft de collectie is er slechts een klein aantal ontwikkelingen te melden. Tijdens het bekijken van tekeningen in het depot van het Zeeuws Archief, is geconstateerd dat een tekening van de vondst van de Nehalenniastenen op het strand van Domburg (ZI-III-0440-1) niet op haar plaats lag. De tekening bleek na een bruikleen aan het Zeeuws Museum niet tijdig geretourneerd te zijn. Dit is aangekaart bij zowel het Zeeuws Archief als het Zeeuws Museum en de tekening ligt weer in het depot. Voor 2023 zijn er door twee musea bruiklenen aangevraagd. Villa Mondriaan te Winterswijk leende een lithografie ‘Stamboom van het huis Oranje-Nassau’ van P.C. Mondriaan sr. (ZI-III-533) voor een jubileumtentoonstelling over de familie Mondriaan (28 april tot en met 29 oktober 2023). Het Zeeuws Museum leende voor de tentoonstelling ‘De Omgekeerde Wereld van Adriaen van de Venne’ een aantal tekeningen door en naar de betreffende kunstenaar (ZI-IV-0892, ZI-II-0238, ZI-II-0494, 7I-II-1142, ZI-III-0032, ZI-IV-516 ZI-IV-0507). Deze tentoonstelling liep van 30 september 2023 tot en met 21 april 2024. Daarnaast zijn er via e-mail vragen ontvangen en beantwoord betreffende de collectie en in verband met assistentie bij onderzoek.

Kunst, kunstnijverheid en historische voorwerpen

Conservatoren Katie Heyning en Marianne Gossije berichten als volgt:

De conservatoren hebben zich in 2023 wederom beziggehouden met het onderzoek naar de herkomst van de objecten in de Genootschapscollectie. Herkomstgegevens en informatie over de verwerving door het Zeeuws Genootschap werden in de collectiedatabase verwerkt. Ook werd hard doorgewerkt aan het invoeren van objecten met de daarbij behorende herkomstgegevens in de Collectie Online op www.kzgwonline.nl. Ook werd in dit verslagjaar verder gewerkt aan de inventarisatie van de collectie mineralen en gesteenten. Samen met enkele andere conservatoren werd in oktober de conservatorenkamer in het Zeeuws Archief opgeruimd en werden de boeken opnieuw geordend.

In overleg met het Zeeuws Museum en het MuZeeum in Vlissingen werd besloten de objecten, die in 1948 aan de Gemeente Vlissingen in bruikleen waren gegeven en inmiddels een plaats in het Vlissingse MuZeeum hadden gekregen – zoals het wiel van Michiel de Ruyter en een schilderij van de Lammerenburg – terug te brengen onder het bruikleen met het Zeeuws Museum. De objecten blijven verder als onderbruikleen in Vlissingen.

In juni werd een bezoek gebracht aan het schip de *Mercur* in het Vlissingse dok om de daar - met behulp van de voorwerpen uit de collectie Frumau - ingerichte dokterskamer te bekijken. Inspectie van de overige voorwerpen die in bruikleen zijn gegeven, was op dat moment niet mogelijk en zal in een later stadium plaatsvinden. Op 3 mei was Marianne Gossijne aanwezig tijdens de presentatie op het Abdijplein in het kader van de *Expeditie Next*. Aan de hand van objecten uit de collectie konden kinderen een spel doen, waarbij de opzet van de *Tijdgraver*-app getest kon worden. Voor deze app werden door alle conservatoren teksten aangeleverd.

Ook dit jaar waren er toevoegingen aan de collectie. In januari ontving het Genootschap van mevrouw J. van de Ven-van Overbeeke een houten kop van St. Joris afkomstig uit de in mei 1940 afgebrande St. Jorisdoelen in Middelburg. Deze kop heeft een plaats gekregen in de collectie van het Zeeuws Museum onder inventarisnummer G23-001.

Door de heer A.A. de Veer werd in het voorjaar een boekje met losse aquarellen en tekeningen van zwammen en paddestoelen, rond 1900 gemaakt door oud-conservator Bertha Ogterop, geschonken. Op sommige aquarellen is ook de vindplaats aangegeven, waardoor het een aardig beeld geeft van de vegetatie op dat moment. Deels betreft het de natuur op Walcheren, deels die elders in het land. Ook deze schetsen zijn opgenomen in het bruikleen aan het Zeeuws Museum en wel onder nummer G23-006-01/34.

Uit de schenking van de heer E.P. Velhorst werden objecten afkomstig van zijn Zeeuwse familieleden aan de collectie toegevoegd: een zilveren pillendoos (G23-007) en een zilveren naaldenkoker (G23-008) gemaakt door de Middelburgse zilversmid Gijsbert Roelofsen, een zilveren pillendoos met een afbeelding van het paviljoen in Domburg (G23-009), twee stel zilveren lepels en vorken met initialen (G23-009 en -010), alle afkomstig van de familie Rispaalje. Ook werden een brillenkoker met initialen J.W. (G23-014) en twee kristallen bokaalen met inscripties afkomstig van Adriaan Gerrit van Prooyen en zijn echtgenote Neeltje Gerrardina Blaubeen overgedragen aan het museum (G23-012 en -013). Een derde bokaal is tijdens het uitpakken door het Zeeuws Museum helaas onherstelbaar beschadigd.

Na afloop van de tentoonstelling in de Schotse Huizen in Veere over het werk van Jacob Huijbrecht Hollestelle schonk de heer R. Elsmann deze zomer het Genootschap een groot aantal van de daar tentoongestelde werken. Twee schilderijen – een duinlandschap en een wintergezicht – werden opgenomen in het bruikleen aan het Zeeuws Museum onder de nummers G23-... en -...

Tot slot werd met conservator Aagje Feldbrugge gewerkt aan een publicatie over de votiefstenen en beelden uit de Nehalenniatempel, die in 1647 van onder het zand op het strand in Domburg tevoorschijn kwam. Dit boek getiteld *Steenrijk Domburg* verscheen in november 2023. Aan de inrichting van de bijbehorende tentoonstelling in het Zeeland Paviljoen in de

Zeeuwse Bibliotheek werd actief medewerking verleend, evenals aan de Lego-middag waarbij de Nehalenniatempel door kinderen werd nagebouwd.

Munten en Penningen

De conservatoren Karel-Jan Kerckhaert en Rien Sanderse berichten als volgt:

Opslag en conservering

In 2022 is begonnen met het overbrengen van objecten in de muntencollectie van de oude zuurhoudende kartonnen munthouders naar nieuwe kunststof capsules, die een betere conservering van de munten moeten garanderen. Tijdens de inventarisatie is geconstateerd dat in het verleden door allerlei oorzaken regelmatig munten in verkeerde munthouders waren terechtgekomen.

[[Archief2024-II-beeld109.jpg](#), onderschrift: GM7678 Floris I (1049-1061)]

[[Archief2024-II-beeld110.jpg](#), onderschrift: GM2514 Landbouwpenning (1906)]

Dit had tot gevolg dat de gehele collectie opnieuw moest worden gedetermineerd alvorens over te brengen naar de nieuwe capsules. Omdat de munten nu opgesloten zitten in de capsules met het inventarisnummer is de kans op verwisseling sterk verkleind.

In 2023 is deze operatie voor de deelcollecties middeleeuwen, nieuwe, moderne en hedendaagse tijd afgerond. Voor de deelcollecties antieke munten en de penningen is door het Zeeuws Museum inmiddels het benodigde materiaal aangeschaft, met dien verstande dat voor penningen met een diameter groter dan 50 mm nog een alternatief gevonden moet worden. Bij de eerdergenoemde determinatie van de munten worden foto's en gegevens in een database opgenomen, waarbij ook verwezen wordt naar catalogi of literatuur. Indien mogelijk wordt door een link verwezen naar op internet aanwezige informatie. Ook wordt een verband gelegd met eerdere inventarislijsten van het KZGW, met name de catalogus samengesteld door conservator M.G.A. de Man, uitgegeven in 1907, en van conservator A.G.H. Fokker uit 1869, alsmede naar de gedigitaliseerde KZGW-archieven. Hieruit kan vaak de herkomst van munten en penningen zoals vindplaats, schenkings- en aankoopinformatie worden afgeleid.

Aanwinsten

De aanwinsten in 2023 passen grotendeels binnen het KZGW-verwervingsbeleid voor de collectie munten en penningen. Ze zijn getuigen van fenomenen in de Zeeuwse geschiedenis of zijn een aanvulling op collecties die in het verleden zijn aangelegd, zoals die van de Société Hollandaise-Belge des Amis de la Médaille d'Art, die in de periode van 1901 tot 1920 jaarlijks een aantal penningen van Nederlandse en Belgische kunstenaars uitbracht.

Er zijn ook penning-achtige objecten uit het dagelijkse leven aan de collectie toegevoegd die

niet specifiek Zeeuws, maar wel hier gebruikt zijn, waarvan voor volgende generaties waarschijnlijk de betekenis en de Zeeuwse context volkomen onduidelijk zal zijn geworden. Ter gelegenheid van herdenkingen worden steeds minder historische penningen uitgegeven door overheden en publieke instanties. Deze functie lijkt overgenomen te zijn door organisatiecomités in samenwerking met middenstandsorganisaties. Voorbeelden hiervan zijn de penningen voor Veere 700 jaar, St. Maartensdijk 500 jaar, de Ruyter 400 jaar en Middelburg 775 jaar.

Inventaris nr	Jaar	Beschrijving	Medailleur	Materiaal	Herkomst
1 GM2512	1953	Penning dijkherstel	Marinus Kutterink	Brons	Aankoop
2 GM2514	1906	Penning op de landbouw	Lambertus Zijl	Brons	Aankoop
3 GM2513	1919	Plaquette Jan van Ruysbroeck	Floris de Cuyper	Brons	Schenking conservator
4 GM2516	1905	Plaquette 20ste verjaardag van de Vrijstaat Congo	Charles Samuel	Zilver	Aankoop

Nrs 2 t/m 4 zijn een aanvulling op de reeks penningen van de Société Hollandaise-Belges des amis de la Médaille d'Art

5 GM2515	1756	Halve penning Chirurgijnsgilde Middelburg		Messing	Aankoop
6 GM7678	1049- 1061	Penning Floris I		Zilver	Aankoop
7 GM2517	2023	Penning 55-jarig jubileum Numismatische Kring Zeeland		Brons	Schenking conservator
8 GM2518 / GM2519	1933	Rijwiel belastingplaatje	Chris v.d. Hoef	Koper	Schenking J.A. Deurloo

9	GM2520	1934	Rijwiel belastingplaatje	W.J. Rozendaal	Koper	Schenking J.A. Deurloo
10	GM2521	1938	Rijwiel belastingplaatje	J.C. Wienecke	Koper	Schenking J.A. Deurloo
11	GM2522/ GM2523	1939	Rijwiel belastingplaatje	J.C. Wienecke	Koper	Schenking J.A. Deurloo
12	GM2543	1992	Penning opening tentoonstelling Schatten in de bodem, Axel		Comp	Schenking conservator
13	GM2527	1921	Prijspenning Landbouwtentoonstelling Z.L.M.		Brons	Schenking conservator
14	GM2562	1980	Stedenpenning Hulst 1180- 1980		Brons	Schenking conservator
15	GM2563	2023	Strooipenning KZGW Tijdgraver app		Nikkel	KZGW
16	GM2564	2016	Prijspenning Kustmaraton Zeeland		Brons	Schenking J. Heerebout
17	GM2565	2022	Prijspenning Kustmaraton Zeeland		Brons	Schenking J. Heerebout
18	GM2534	1984	Set stedenpenningen Terneuzen 400 jaar Stad		Brons	Schenking conservator
19	GM2556 - GM2559	2000	Set penningen gemeente Terneuzen		Nikkel	Schenking conservator
20	GM2535	2007	Penning set Vlissingen 400 jaar Michiel de Ruyter		Comb	Schenking conservator
21	GM2539	1992	Penning Middelburg 775 jaar		Nikkel	Schenking conservator
22	GM2560	z.j.	Stedenpenning Middelburg		Zilver	Schenking conservator

23	GM2538	1997	Stedenpenning Cadzand	Nikkel	Schenking conservator
24	GM2530	1985	Penning St. Maartensdijk 500 jaar smalstad	Nikkel	Schenking conservator
25	GM2537	1996	Penning Veere 700 jaar	Nikkel	Schenking conservator
26	GM2529	1998	Penning Zierikzee 750 jaar stadsrechten	Nikkel	Schenking conservator
27	GM2531	1985	Souvenirpenning camping Wilhelminahoeve Renesse	Nikkel	Schenking conservator
28	GM2533	2022	Actiepenning Bakker Boer	Kunststof	Schenking conservator
29	GM2536	2022	Actiepenning Wij zijn de Stad Middelburg	Kunststof	Schenking conservator
30	GM2550 - GM2554	z.j.	Consumptie / Toegangspenningen	Div	Schenking conservator
31	GM2545 - GM2549	z.j.	Diverse winkelwagen penningen	Div	Schenking conservator
32	GM2566	1755	Penning Kuipersgilde Sluis	Koper	Schenking C. Teulings

Publicaties en bezoeken

De Teeken Akademie Middelburg heeft in samenwerking met de Ridderschap van Zeeland m.i.v. 2023 een nieuwe prijs uitgereikt voor jong Zeeuws tekentalent, waarbij de prijswinnaar een penning krijgt uitgereikt. Deze penning is een kopie van een prijspenning die dezelfde Teeken Akademie uitgaf in 1791 en in het bezit is van het KZGW. Voor dit doel is deze uitgeleend aan het bestuur van de Teeken Akademie om productie van de kopie mogelijk te maken.

Uitwisseling van foto's en gegevens heeft plaatsgevonden met de internetsite muntgewicht.nl van de muntgewichten en muntgewichtdozen in het bezit van het KZGW.

Uitwisseling van gegevens over vindlocaties en fotomateriaal van de middeleeuwse munten in de collectie van het KZGW heeft plaatsgevonden met het team van PAN (Portable Antiquities of the Netherlands). In deze database worden alle archeologische vondsten in Nederland verzameld.

Medewerking is verleend aan een nog te publiceren studie naar dubbele Zeeuwse dukaten van het Spaanse type (1581-1591) geslagen in de munt te Middelburg.

[[Archief2024-II-beeld111.jpg](#), ondertekening: *GM4106 Dubbele Spaanse dukaat.*]

Ten behoeve van de KZGW Tijdgraver app is verklarende tekst geleverd bij een aantal objecten die mogelijk worden opgenomen in de app.

Uitwisseling van gegevens en fotomateriaal is verleend t.b.v. de site voor bak- en andere loodjes en een nog te publiceren catalogus over brandspuitpenningen.

Op 4 december hebben Chris Teulings en Rutger graaf Schimmelpenninck, beiden gespecialiseerd in gildepenningen, een zeer productief en voor alle partijen informatief bezoek gebracht aan onze collectie Zeeuwse gildepenningen. Ter gelegenheid hiervan heeft Chris Teulings het KZGW een penning geschonken van het kuipersgilde uit Sluis, naast een catalogus van D.A. Wittop Koning (1978) en van J. Dirks (1878) over gildepenningen.

Natuurhistorische voorwerpen en overige Naturalia

Conservator Gerard Heerebout bericht mede namens zijn collega's Hester Loeff, Freddy van Nieulande, Herman Nijhuis, Peter Moerdijk, Jan Piet Bekker en Mark Bosselaers als volgt:

Conservator Hester Loeff is in 2023 voornamelijk bezig geweest met het ordenen van de collectie menschedels. Alle schedels liggen nu op vindplaats bij elkaar en de 54 schedels van Groede met een oude nummering ook op nummer. De volgende stap is om alle schedels van een NHG-nummer en een standplaatsnummer te voorzien. Ook bij Erfgoed Zeeland bevindt zich een deel van de KZGW menselijke collectie. Dit zal in het komende verslagjaar ook bestudeerd en van een NHG-nummer voorzien worden, zodat de collectie, althans administratief, weer een geheel vormt. De aansluiting bij vermeldingen in de oude literatuur kan zo makkelijker gevonden worden.

Voorts is zij betrokken bij het internationale project *Bridging the Northsea* waarbij een inventarisatie gemaakt wordt van alle strandvondsten, inclusief menselijk en dierlijk materiaal, die betrekking hebben op de Romeinse aanwezigheid in het kustgebied van Zeeland. Bestudering van dit materiaal kan op termijn veel nieuwe gegevens over de Romeinen in Zeeland opleveren.

De conservatoren voor de schelpen (mollusken) Freddy van Nieulande en Herman Nijhuis kregen een nieuwe collega: Peter Moerdijk. In het afgelopen jaar is veel tijd besteed aan het invoegen en invoeren van de in 2022 door Freddy geschonken collectie in die van het

Genootschap. Het betreft primair mollusca, maar ook veel andere fossielen. Het komend jaar moeten alle voorwerpen nog in de registratie gecontroleerd worden op naam, vindplaats en standplaats in het depot, waarna een actueel digitaal bestand aanwezig zal zijn.

Tevens is een begin gemaakt met de controle van de Collectie Keijzer (uit 1869). Bezien wordt of deze schelpen in het verleden correct gedetermineerd zijn en vervolgens moeten de oude wetenschappelijke namen vaak vervangen worden door nieuwe, gebaseerd op nieuwe wetenschappelijke inzichten. Een systematische indeling kan daarop volgen.

Als externe deskundige kwam Dick Hoeksema uit Middelburg op bezoek om mee te werken aan een artikel voor *Spirula*, het tijdschrift van de Nederlandse Malacologische Vereniging, over Triviidae (kauri's). Dit artikel is een voorloper voor de definitieve versie van deze schelpengroep in het tweede deel van *De fossiele schelpen van de Nederlandse Kust*. Het eerste deel verscheen in 2010, met daarin de beschrijvingen van de Tweekleppigen. In het tweede deel (in wording) komen de slakken (Gastropoda) aan bod.

Nieulande, F.A.D. van, D.F. Hoeksema, H.W. Nijhuis & A.C. Rijken, 2022. De fossiele schelpen van de Nederlandse kust II, deel 17. Velutinidae, Triviidae, Eratoidae en Ovulidae. In: *Spirula* 431, p. 16-25.

Tot vreugde van de schelpenconservatoren bleken er op de schilderijen van Adriaen van de Venne (de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne* in het Zeeuws Museum ging 30 september 2023 open) veel exotische schelpen afgebeeld te zijn, voornamelijk afkomstig uit zuidoost Azië. Wat de schilder ermee wilde uitdrukken is niet bekend, wel is het duidelijk dat er aan het begin van de zeventiende-eeuw in Middelburg diverse soorten van zulke bijzondere schelpen aanwezig waren. Wie de eigenaar (of de eigenaren) van die schelpen was, is (nog) niet bekend. In elk geval komen bepaalde schelpen op een aantal schilderijen steeds terug.

De conservator van de zoogdieren, Jan Piet Bekker, is bezig geweest met de naam- en standplaatscontrole van de landzoogdieren in het depot. Daarnaast heeft hij onderzoek gedaan naar Noorse woelmuizen in Nederland en speciaal in Zeeland. Er leeft in Nederland een klein aantal geïsoleerde populaties, die al heel lang (meer dan 4000 jaar) geen verbinding met elkaar hebben en dus genetisch geïsoleerd zijn. De Zeeuwse populatie is daardoor afwijkend van die uit het Zuid-Hollandse veengebied en van die van Texel. Door de isolatie als gevolg van de eilandenstructuur van Zeeland kon deze soort blijven voortbestaan, doch door de aanleg van de Deltadammen zijn andere, concurrerende muizensoorten Zeeland binnengetrokken en zijn de Noorse woelmuizen nog maar op enkele plaatsen aanwezig. Als maat voor de verschillen tussen de muizenpopulaties is gekeken naar de structuur van het gebit (de tweede kies in de bovenkaak). Jan Piet schreef er een artikel over:

Bekker, J.P., 2022. The form radnensis in the upper second molar in isolated subpopulations of the root vole (*Alexandromys oeconomus arenicola*) in the Netherlands. In: *Lutra* 66 (1), p. 3-11.

De conservator zeezoogdieren, Mark Bosselaers, had maar weinig gelegenheid het depot te bezoeken. Hij heeft een aantal oude fragmenten van walvissen geregistreerd, afkomstig van de bottenvistochten op de Westerschelde in 1997 en 1998 die steeds waren blijven liggen. De geologische lagen waarin veel walvisbotten aanwezig zijn, liggen in het zuiden van Zeeland zo ondiep dat ze door de geulen van de Westerschelde aangesneden worden. Meer naar het noorden, zoals in de Oosterschelde, liggen die lagen al zo diep dat de geulen ze niet aansnijden. Daar worden vooral fossiele landzoogdieren gevonden. De jaarlijkse vistocht van de werkgroep Geologie van het Genootschap zal niet meer voortgezet worden, omdat de schipper van de mosselkotter Zz 10 het vissen midden in de vaargeul niet langer verantwoord vond.

De conservator van de overige naturalia, Gerard Heerebout kon, nu de inventarisatie van vrijwel alle natuurhistorische voorwerpen afgerond is, meer aandacht besteden aan het bijeenbrengen van allerlei historische gegevens over deze voorwerpen. Naarmate er meer over bekend wordt, winnen de voorwerpen immers aan wetenschappelijke waarde. Ondanks een forse tijdsinvestering leverde dat helaas niet altijd resultaten op.

Het voornemen om nader onderzoek te doen is gestart bij de voorwerpen van de lijst beschermd cultuurbezit. Eén voorwerp (NHG98-211) is door de minister van de lijst afgevoerd. Ooit is er in het verleden een fout gemaakt: een ongeboren Europees stekelvarken (*Hystrix cristata* Linnaeus, 1758) is aangezien voor een ongeboren luiaard (*Bradypus tridactylus* Linnaeus, 1758).

In de deze collectie beschermd cultuurbezit bevinden zich veel voorwerpen waar maar weinig van bekend is. Bijvoorbeeld de ‘uitlandsche rups’, een rups van ongeveer 14 cm lang, NHG002. Vermoedelijk is dit de ‘grote rups’, geschonken op 26 september 1796 door Jan Vleugels te Vlissingen. Hij heeft een paar tochten gemaakt met de Middelburgse Commerce Compagnie naar de West. Om te weten te komen welke soort het is, moet natuurlijk duidelijk zijn welke soort vlinder bij deze soort rups hoort. Zulke rupsen zouden dan eerst gekweekt moeten worden, zodat de uit de pop komende vlinder na determinatie uitsluitsel kan geven. De rups is mogelijk afkomstig uit Suriname en zou mogelijk van een vlinder uit het geslacht *Eumorpha* kunnen zijn. Het onderzoek loopt nog.

In de collectie bevindt zich ook een pot zeewier (met de bijbehorende diertjes) uit de Sargassozee (NHG98-120). Om een of andere reden plant het wier zich tegenwoordig veel sneller voort en grote hoeveelheden aangespoeld zeewier veroorzaken veel overlast op de toeristische standen van Florida en de Caraïbische eilanden. Dr. Stacy Krueger-Hadfield kreeg

opdracht om naar het veranderende zeewier onderzoek te doen. Het Genootschap stelde een monster ter beschikking voor genetisch onderzoek. De onderzoekster verhuisde kort daarna van *The University of Alabama* naar het *Virginia Institute of Marine Science*, maar bleef het Sargassowier onderzoeken. Een resultaat is nog niet bekend.

In de collectie naturalia bevinden zich ook een zevental neushoorn-hoorns. Vier ervan zijn beschermd cultuurbezit, drie niet. De beschermde hoorns zijn de nummers NHG20002 en 3600-BEV-Z-69-2, 3, 4. Bij nummer NHG20002, door A. Moens geschonken in 1788, staat vermeld dat deze van een Javaanse neushoorn is. De vorm wijkt evenwel af, maar dit zou het gevolg kunnen zijn van gevangenschap. De dieren schuren dan hun hoorn, waardoor de vorm verandert.

De nummers 3600-BEV-Z6-9-2, 3, 4 zijn hoogstwaarschijnlijk ook afkomstig van de Javaanse neushoorn (*Rinoceros sondaicus* Desmarest, 1822). Op het etiket van nummer 3600-BEV-Z6-9-1 staat dat de hoorn van Java afkomstig is. Dit zou best kunnen, want het lijkt de hoorn van een jong dier en is zonder verder onderzoek niet op naam te brengen. Hoorns van de Javaanse neushoorn komen wereldwijd maar weinig in museumcollecties voor.

De hoorns NHG20003 en NHG20004 zijn in 1810 gevonden in het Oost-Indisch huis van de VOC in Middelburg. Hoogstwaarschijnlijk zijn het hoorns van de zwarte neushoorn (*Diceros bicornis* (Linnaeus, 1758)). Die soort kwam vroeger veel bij Kaapstad voor, een verversingsstation van de VOC.

Dan is gekeken naar de krokodil die uit het ei kruipt (NHG98-168). Krokodillen leggen flink wat eieren en het wijfje bewaakt het nest. Ze worden niet bebroed, want het is warm genoeg in dat deel van Afrika. Of er een mannetje of een vrouwtje uit het ei komt hangt van de broedtemperatuur af. Een temperatuur van 32-33 °C levert meestal mannetjes op terwijl 31 °C of lager meestal vrouwtjes oplevert. Het ei met de jonge nijlkrokodil (*Crocodylus niloticus*) die eruit kruipt, komt van de Congo-rivier en is een geschenk van de heer Van Tricht, die daar werkte, waarschijnlijk bij de Nieuwe Afrikaansche Handels-Vennootschap.

Ook wat geologisch materiaal kreeg enige aandacht: Flesje aardolie (NHG10021).

In centraal Frankrijk, bij Puy de la Poix, bevindt zich de enige plaats in Auvergne waar stroperige aardolie (bitumen/teer) aan de oppervlakte komt. De aardolie is ontstaan in de bodem van een groot meer, in afzettingen uit het Oligoceen (34 tot 23 miljoen jaar geleden) en komt omhoog via spleten in vulkanisch gesteente, zo'n 100 kilo per jaar. In de Romeinse tijd werd de teer verzameld en gebruikt om naden in scheidingshuiden te dichteren. In de *Atlas Major* van Blaeu uit 1662 is de plaats aangeduid als Collis Bituminosus. In de achttiende en negentiende eeuw was het een toeristische attractie, daarna raakte de plaats in vergetelheid. Pas recent is het gebied opgeruimd en schoongemaakt, zodat het opwellende bitumen weer te zien is.

Tenslotte iets over het stukje turf (NHG10020). Gedroogd veen (turf) was eeuwenlang een veel gebruikte brandstof in ons land. Ook in andere landen werd het veel gebruikt. Dit stukje turf komt uit de buurt van Malmedy in de Hoge Venen in de Belgische Ardennen, dicht bij de grens met Duitsland. Veenmoerassen ontstonden in Noordwest-Europa aan het einde van de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden. Er begon veel meer regen te vallen en waar de grond slecht doorlatend was, zakte het water niet de bodem in en ontstonden er moerassen. Vaak gaat dan na verloop van tijd veenmos (Sphagnum) overheersen en dit kan metersdikke lagen vormen. Stukken gedroogd veenmos (met soms nog andere moerasplanten erin) wordt turf genoemd.

Het onderzoek naar historische gegevens van de voorwerpen zal in 2024 worden voortgezet.

Volkenkundige voorwerpen

De conservatoren Erik van der Doe en Liesbeth van der Geest berichten als volgt:

In het verslagjaar was koloniale roofkunst nog volop in de aandacht. Inmiddels zijn ook de eerste voorwerpen, het gaat om enkele honderden, uit de Rijkscollectie van Nederland terug naar Indonesië en Sri Lanka. Het betreft voorwerpen uit het Rijksmuseum en het Leidse Wereldmuseum (voorheen Museum van Wereldculturen en eerder Museum Volkenkunde). Daaronder bevinden zich de zogenaamde Lomboschat, de Pitah Maha-collectie van moderne Balinese kunst en het rijk versierde achttiende-eeuwse kanon van Kandy (Lewke's kanon).

Het Consortium Koloniale Collecties is een samenwerkingsverband van het Wereldmuseum, Rijksmuseum, Museum Bronbeek, NIOD Instituut voor Oorlogs- Holocaust- en Genocidestudies en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, vijf organisaties met expertise op het gebied van koloniale collecties in Nederland. Het is in 2022 opgericht om collectiebeherende instellingen en organisaties te ondersteunen bij herkomstonderzoek. Op verzoek van het Consortium heeft het Zeeuws Museum dit jaar een quickscan uitgevoerd naar het Surinaamse erfgoed in de collectie dat eigendom is van het Zeeuws Genootschap. Hierin werd onder meer gevraagd naar herkomst, publicaties, tentoonstelling en ontsluiting. Onderzoek naar en overleg over ongemakkelijk erfgoed in de collectie van het Zeeuws Genootschap ging ook in 2023 door. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen gevonden van verwerving van voorwerpen met verdachte betekenis of dubieuze herkomst. In het verslagjaar is tevens verder gegaan met onderzoek naar herkomst en achtergrond van etnografica ten behoeve van de invoer in de Collectie Online.

De conservator naturalia Gerard Heerebout bracht in juni 2023 een bezoek aan het Batakmuseum te Balige aan het Tobameer in Noord-Sumatra. De medewerkers daar hebben zich beijverd om de teksten in Batakschrift op een drietal voorwerpen van het Zeeuws

Genootschap te vertalen. Bij twee daarvan lukte dat. Op een stuk hoorn (van een waterbuffel?) stonden magische teksten over bescherming, voorspelling en kracht (3600-Z-4674). Het is mogelijk een deel van een groter voorwerp. Op een bamboe koker bleek het verzoek te staan om een openstaande schuld te voldoen (3600-Z-4677). Deze twee objecten waren onderdeel van een grote schenking van Indische voorwerpen in 1934 door de weduwe H. Schuurman-Keg te Middelburg. Het derde voorwerp, afkomstig van de nalatenschap van A. Walraven uit Nieuw- en Sint Joosland in 1904, is een stuk bamboe voorzien van Batakschrift in een noordelijke Bataktaal (3600-Z-10028). Daar wordt nog aan gewerkt.

De tentoonstelling over 400 jaar West-Indische Compagnie, met voorwerpen, archivalia, boeken, kaarten en tekeningen uit de collecties van het Zeeuws Genootschap, het Nationaal Archief in Den Haag en de Nationale Bibliotheek van Brazilië, kwam dit jaar in drie talen (Nederlands, Engels, Portugees) online. De collectie van het Zeeuws Genootschap kon zo verdere internationale bekendheid krijgen.

In het verslagjaar is een voorwerp uit de collectie fysiek uitgeleend voor de tentoonstelling ‘Vogels van God. De reis van de paradijsvogel’ in het Missie Museum Steyl in Limburg (9 december 2023 t/m 1 september 2024), samengesteld door schrijver, natuurbeschermer en vogelkenner Marc Argeloo als gastconservator. De expositie vertelt het verhaal van de paradijsvogel vanuit drie verschillende perspectieven: inheems, koloniaal en de missie. Vooral in Nieuw-Guinea werden deze kleurrijke vogels met bijzondere veren gevangen en kwamen in een wereldwijd netwerk van handelaren en wetenschappers terecht. In Nederland werden ze als modeversiering gebruikt. Het Genootschap heeft enkele opgezette paradijsvogels in de collectie. Een daarvan heeft als bijzonderheid dat er een bamboe transportkooi omheen zit (ZG3719). Dit exemplaar van de Grote Paradijsvogel (*Paradisaea apoda*) is omstreeks 1985 geschonken door de oud-conservator Munten en Penningen Kees Klaassen. De vogel is in de jaren '20 op de Molukken gekocht door zijn vader voor zijn moeder, toen het mode was een paradijsvogel op een hoed te dragen. Zie ook ‘In memoriam C.J.F. Klaassen’ in *Zeeland* 9/3 (2000).

De collectie Volkenkundige voorwerpen kon dit jaar worden aangevuld door een schenking van J.A. Deurloo uit Koudekerke van metalen voorwerpen uit Nigeria, gevonden in de jaren '70 tijdens baggerwerkzaamheden in de Nigerdelta. Deze amateurarcheoloog en verzamelaar uit de Westhoek van Schouwen was als machinist in dienst van een Nederlands baggerbedrijf en mocht de twee bronzen manilla's of slavenarmbanden en twee ijzeren pijlpunten van de lokale chief meenemen. Zie verder de Bijlage Aanwinsten 2023.

[[Archief2024-II-beeld112.jpg](#), onderschrift: Bamboe koker uit Sumatra met Batakschrift, afkomstig van H. Schuurman, 1934 (3600-Z-4677).]

[[Archief2024-II-beeld113.jpg](#), onderschrift: *Opgezette Grote Paradijsvogel in een bamboe transportkooi uit de Molukken, geschonken door C.J.F. Klaassen, ca. 1985 (ZG3719)*]

Jaarverslag van de Commissie Communicatie over 2023

Eind 2023 heeft de Commissie Communicatie de eerste twee jaar van haar bestaan geëvalueerd en haar doelen voor de komende jaren geformuleerd. De conclusie van deze eerste fase was dat Het KZGW er in geslaagd is om een stevige basis te leggen voor de communicatiestrategie van de komende jaren. De ommezwaai naar voornamelijk digitale kanalen (website, nieuwsbrieven, e-mail, sociale media), ondersteund door een makkelijker te communiceren logo, een pay-off die de connectie met Zeeland benadrukt ('Wij laten Zeeland schitteren') en een nieuwe vorm en positionering van *Tijdschrift Zeeland*, heeft op een rustige, gefaseerde en evenwichtige wijze plaatsgevonden.

[[Archief2024-II-beeld12.jpg](#) Onderschrift: De standaard achterzijde van de eerste én de komende edities van *Tijdschrift Zeeland* nieuwe stijl.]

Tegelijkertijd besepte de commissie tijdens de evaluatie dat dit resultaat nog maar het begin is. Moderniseren is één, zorgen dat het resultaten oplevert is twee. De plannen voor de komende jaren zijn als volgt geformuleerd:

- Het eerste doel is van onze communicatiestrategie is het nastreven van meer naamsbekendheid, zowel bij het grote publiek (jong en oud) als bij de verschillende overheden, het onderwijs en het bedrijfsleven. Dit zal een positieve uitwerking hebben op de verschillende inkomstenstromen: leden-, sponsor- en subsidiegelden, maar ook uit de verkopen van advertenties en boeken.
- Hierbij kan de app TIJDGRAVER voor de jeugd een voorbeeldrol gaan vervullen: elke deelnemer aan het spel wordt – in internettermen – deel van de TIJDGRAVER-community die als eerste op de hoogte wordt gesteld van nieuwe ontwikkelingen. Bij TIJDGRAVER is het de bedoeling om elke week een nieuw object in te voeren, met de bijbehorende spelelementen. Deze wijze van communiceren zou ook moeten gaan gelden voor de reguliere activiteiten van het KZGW: publicaties, exposities, lezingen, symposia en boek-aanbiedingen. Communicatiekanalen: *Tijdschrift Zeeland*, de maandelijkse nieuwsbrieven (inclusief de presentaties op de sociale media), het Zeelandpaviljoen en – wie weet – ook TIJDGRAVER.

[[Archief2024-II-beeld13.jpg](#) Onderschrift: Screenshot van TIJDGRAVER.]

- Een basisgedachte van de KZGW-toekomst is dat, in relatie tot de ledengelden, de alternatieve geldstromen steeds belangrijker zullen worden: sponsorgelden, subsidies, legaten, donaties, aandelenopbrengsten en verkoop van tijdschriften, boeken en rechten. Het streven is om die stromen nog structureler te maken dan ze nu al zijn.

Naamsbekendheid, de kwaliteit van de netwerken en de commerciële lijnen (verkopen) moeten daarbij een grote rol gaan spelen.

- Een onderzoekje onder leden en niet-leden van het KZGW naar de uitstraling en gebruikersgemak van de website (<https://kzgw.nl>) wees uit dat een compleet nieuwe website niet nodig is. Wel is besloten tot een aantal aanpassingen:
 - De structuur is door de enorme hoeveelheid informatie niet meer optimaal overzichtelijk en vereist dus een aanpassing.
 - De website wordt als te statisch ervaren. Mogelijke veranderingen: een prominente plek voor het nieuws en de agenda, een veel prominentere plaats voor de mensen achter het KZGW en een wekelijks een ander 'headerbeeld' (de grote afbeelding in de kop over de volle breedte van de website).

Jaarverslag van de Commissie Jeugd over 2023

TIJDGRAVER

2023 was voor de Commissie Jeugd het jaar waarin de app TIJDGRAVER kon worden gebouwd. De twee voorgaande jaren werden vooral besteed aan het beantwoorden van de vraag hoe de app eruit moet komen te zien en welke de kansen zijn om TIJDGRAVER in het Zeeuwse onderwijs te implementeren. Tijdens de bouw in 2023 was de voortgang voor de Commissie Jeugd goed te volgen, zodanig dat er al twee evenementen konden worden georganiseerd waar kinderen kennis konden maken met de app: Expeditie NEXT op 3 mei en de Wetenschapsdag op 7 oktober.

[[Archief2024-II-beeld14.jpg](#) Onderschrift: TIJDGRAVER in de app-stores.]

Expeditie NEXT

Op woensdag 3 mei 2023 organiseerde de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) de derde editie van Expeditie NEXT in Middelburg: hét Nationale Wetenschapsfestival voor kinderen. Het was met 6000 bezoekers uitverkocht.

Het KZGW presenteerde tijdens het festival de eerste versie van de app TIJDGRAVER. Dit gebeurde aan de hand van een spel met vijf objecten uit onze collectie die op het Abdijplein waren opgesteld. Die moesten worden opgezocht op een grote wereldkaart. Op een formulier konden de kinderen invullen uit welk werelddeel het betreffende object afkomstig was. Nadat ze daarmee klaar waren konden ze het formulier inleveren en kregen ze een bewijs dat ze het spel met goed gevolg hadden afgerond.

Aan het spel van het KZGW deden maar liefst 500 kinderen mee. Die ontvangen deze zomer nog als extra beloning een ‘zilveren’ penning met een verwijzing naar de app die ergens in juni kan worden gedownload.

[[Archief2024-II-beeld15.jpg](#) Onderschrift: 500 kinderen spelen het TIJDGRAVER-spel tijdens uitverkocht festival in Middelburg.]

Wetenschapsdag voor de jeugd

Bibliotheek van Zeeland (ZB) en Joint Research Center Zeeland (JRCZ) organiseerden op zaterdag 7 oktober 2023 de jaarlijkse Wetenschapsdag. Kinderen van 8 tot 14 jaar konden op deze dag met proefjes, experimenten en demonstraties de wereld van techniek en wetenschap ontdekken.

Het KZGW is uiteraard aanwezig en toonde de eerste versie van haar app TIJDGRAVER. Kinderen konden op mobiele telefoons onder begeleiding het spel spelen. Doel was, naast de eerste kennismaking met de app, het observeren hoe de kinderen TIJDGRAVER gebruikten. Daarom waren er ook twee begeleiders aanwezig van het bureau dat de app ontwikkelt,

Wavemakers). De dag was zeer leerzaam, zowel voor de meer dan 100 kinderen die hebben meegedaan als voor de bouwers en uiteraard het KZGW.

TIJDGRAVER is vanaf december beschikbaar in Google Play (voor bijna alle merken mobiele telefoons) en App-store (voor de iPhone).

[[Archief2024-II-beeld16.jpg](#) Onderschrift: Meer dan 100 kinderen testten de eerste versie van de KZGW-app TIJDGRAVER.]

Kinderboek

In 2023 is ook een start gemaakt met een kinderboek met korte verhalen, waarin de hoofdpersonen in aanraking komen met een object. Het doel is het zelfde als dat van TIJDGRAVER: het toegankelijk te maken van de collectie voor de jeugd. De verhalen worden geïllustreerd met een afbeelding van het object en één of meerdere illustraties bij het verhaal. De verhalen zijn geschreven voor jongeren in groep 7/8 van de basisschool en klas 1 van de middelbare school.

De tweeling Lieve en Krijn spelen de hoofdrol. Ze zijn twee ondernemende bijna-pubers van 12 jaar. Ze zijn op vakantie bij hun grootouders in Zeeuws dorp. De tweeling belandt in ieder verhaal in een – ook voor jongeren in onze tijd – herkenbare situatie die, zonder dat ze er weet van hebben, meer met de geschiedenis te maken heeft dan zou ze zouden denken. Uiteraard is opa Jozias, een rasverteller van nature en conservator van het Genootschap, altijd bereid om hen mee te nemen terug in de tijd.

Uit de lijst met onderwerpen die ook in de app is gebruikt, zijn onderstaande onderwerpen geselecteerd:

- | | | |
|---|-----------------------------------|------------------------|
| - Nehalennia en de blootgevallen tempel | - Verentooi | - Tand mosasaurus |
| - Brokje gouderts + inktpotje | - Beeld van tempelwachter (gaper) | - Schedel walrus |
| - Hakzilver | - Hornboek en houten schooltas | - Kies van een mammoet |
| - Wiel van de Ruijter | - Eetbaar vogelnestje | - Stoplap |
| - Klok uit Japan | - Kijker van Lipperhey | - Foetus van een orka |
| - Catechismus in Singalese taal | - Pandspel (kaloot) | - Strafinstrumenten |
| - Draakje op sterk water | - Zwarte rat | - Mol |
| | - Vélocipède | - Bezoarsteen |
| | | - Soldatenbrood |

[[Archief2024-II-beeld17.jpg](#) Onderschrift: De verrekijker van Lipperhey speelt de hoofdrol in een van de verhalen.]

Jaarverslag van de Commissie tot redactie van *Tijdschrift Zeeland* over 2023

Natuurlijk was het even wennen. Misschien zelfs even schrikken. Ons vertrouwde *Zeeland*, dat anders met een bescheiden plofje in de brievenbus viel, kwam begin maart 2023 een stuk luidruchtiger in huis vallen. Vanaf de cover keek de gepensioneerde visser Kees van Damme uit Yerseke vol vertrouwen in de lens van de fotograaf. Hij was het gezicht van het eerste tijdschrift dossier met artikelen van onder anderen Kees Slager over de hulpverlening na de Ramp van 1953.

Dat maartnummer luidde een nieuw leven in van het kwartaalblad van het KZGW. Voortaan in een groter (A4) formaat, met in elk nummer een themadossier en daarnaast losse essays over Zeeuws verleden, heden en toekomst - waar mogelijk gekoppeld aan boekuitgaven, exposities en congressen. De naam van het blad werd aangepast: *Zeeland* werd *Tijdschrift Zeeland*, met daaronder de aanduiding *Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen*. Op die manier werd er een duidelijk onderscheid gecreëerd ten opzichte van andere periodieken die zich vaak ook onder de naam van de provincie presenteren. Er veranderde meer. Het tijdschrift kwam beschikbaar in de losse verkoop in de Zeeuwse boekhandels en musea. Bedrijven en instellingen die enige verwantschap voelden met het genootschap kregen de gelegenheid om te adverteren. En, niet onbelangrijk, het aantal pagina's werd fors opgehoogd naar gemiddeld 76 per nummer.

Het zijn nogal wat veranderingen die op korte termijn zijn doorgevoerd. Om te zorgen dat de nieuw uitgezette lijnen kunnen worden aangehouden, heeft de redactie een bladformule opgesteld: een schets waarin de grondgedachten van het tijdschrift zijn vastgelegd. Daarin staat onder andere te lezen: 'We willen de indrukwekkende Zeeuwse cultuur, natuur en geschiedenis laten zien, zowel binnen als buiten de provinciegrenzen. Dat punt is voor ons zowel bestaansrecht als doelstelling. Onderdeel van de strategie is ook: een podium bieden aan degenen die studie maken van de Zeeuwse cultuur, natuur en geschiedenis, zowel provinciaal als regionaal en lokaal.'

Maartnummer

In het dossier van het maartnummer werd zeventig jaar na de watersnoodramp stilgestaan bij de hulpverlening aan de slachtoffers, met speciale aandacht voor de Deense hulp, de rol van huisartsen en medisch specialisten en de voortrekkersrol van de vissers in Yerseke. Ook werd er gekeken naar de natuurlijke erfenis: wat eerst littekens waren in het landschap werden pareltjes van de natuur. De essays in dat nummer hadden betrekking op het verdrag van Parijs in 1323 en de wording van het Graafschap Zeeland, de projectgroep Rederijkers Zeeland en Jan Palthe, portrettitist van de Zeeuwse elite in de achttiende eeuw.

[[Archief2024-II-beeld18.jpg](#)]

Juninummer

De rechtbank van Middelburg stond in juni in de schijnwerpers. Oud-hoogleraar rechtsgeleerdheid Pieter Ippel (1953) vertolkte daarin een helder standpunt: ‘Het recht moet wortel schieten en (h)erkend worden in de samenleving – het is óns recht en het is ook ónze rechtbank.’ Hij deed verslag van zittingen in de rechtbank van Middelburg en liet Nancy van Spronsen aan het woord, de Zeeuwse Regelrechter die op locatie – van Bruinisse tot in Hulst - recht spreekt. Rechters Anne Scheltema Beduin en Jan Hopmans vertelden over hun praktijk en Maarten Steenbeek - oud-president van de Rechtbank Middelburg (en Breda) - stelde dat de kwaliteit van de huidige wetgeving vaak te wensen overlaat. In het essaydeel van het tijdschrift was er aandacht voor groene stranden in Zeeland, de jubilerende theatergroep Flup & Ju, het vernieuwde Muzeum in Vlissingen en de sociaal gedreven kunstenaar Anneke van der Feer (1902-1956).

[[Archief2024-II-beeld19.jpg](#)]

Septemernummer

Na de zomervakantie werd de draad opgepakt met schilder en dichter Adriaen van de Venne (1590-1662), die in het Zeeuws Museum in Middelburg zijn eerste grote overzichtstentoonstelling kreeg. Van de Venne-specialist Edwin Buijsen bracht de kunstenaar tot leven en conservator Caroline van Santen van het Zeeuws Museum gaf een nieuwe interpretatie van het schilderij *Het vertrek van een hoogwaardigheidsbekleder uit Middelburg* en maakte *Sinne-cunst* zichtbaar in woord en beeld. We kwamen ook terecht in de ‘onbevangen dwaasheid’ op het Middelburgse Abdijplein. In het septemernummer was er verder aandacht voor het nieuwe onderzoekslaboratorium Joint Research Center Zeeland, de Bevelandse auteur Rinus Spruit (1946), cultuurhistoricus Johan Huizinga (1872-1945), conceptueel kunstenaar Marinus Boezem (1934) in de Grote Kerk van Veere, directeur Jan Doense (1960) van het festival Film by the Sea en de Zeeuwse activiteiten van de Vereniging Rembrandt.

[[Archief2024-II-beeld20.jpg](#)]

Decemernummer

Het dossier van het decemernummer was gewijd aan Nehalennia. Die aandacht was ‘gaarne en met reden’, want conservatoren Katie Heyning en Aagje Feldbrugge vertelden in hun toen net verschenen boek *Steenrijk Domburg* over de lotgevallen van de altaren en votiefstenen uit de Nehalenniatempel in Domburg. Losse artikelen waren er over de vier eeuwen oude *Zeevsche Nachtegael*, de juridische afwikkeling van de scheepsramp met de Griekse vrachtvaarder op de kust van Cadzand in 1977, fresco’s van de Zeeslag op de Gouwe bij Zierikzee (1304) in het Palazzo Spinola in Genua, socialist Johannes van der Veer (1869-

1928) en een bijzondere paskaart van de Scheldemonding uit 1619. Hoogleraar Bert van den Brink liet zijn fotocamera spreken en concludeerde: ‘Net als schrijven kan fotografie een levenskunst zijn, een manier om bewust, hoezeer ook tekortschietend, om te gaan met wat te groot en complex is om simpelweg te bevatten.’

[[Archief2024-II-beeld21.jpg](#)]

Recensies en rubrieken

In elk nummer werden besprekingen opgenomen van boeken over Zeeuwse onderwerpen, zoals *De Reynaert*, *De Zeeuwse Rivièra*, *De koopman van Kanton*, *Papierzang*, *Lobbyist van Zeeland* en *Het ongerijmde leven van Martien Beversluis*. De rubriek *Poëzie aan de vloedlijn* van Mario Molegraaf verscheen in het septembernummer voor de eerste keer, hij liet daarin zijn licht schijnen op het debuut van Dewi de Nijs *Bik* (1990). De rubriek ‘t Is vol van schatten hier bracht ons pantoffelheld Jan de Wasscher, watersnoodpenningen en een benen kokertje met drie dieren uit de archeologische collectie van het genootschap.

De jaargang 2023 van *Tijdschrift Zeeland* besloeg in totaal 296 pagina’s. Peter van den Hooven uit Vlissingen werd de vaste fotograaf van het blad. Met de toetreding van Aad de Klerk kwam de redactie met ingang van maart uit op acht leden.

Jaarverslag van de Commissie tot redactie van *Archief en Werken* over 2023

[[Archief2024-II-beeld22.jpg](#)]

In 2023 is de Commissie tot redactie van *Archief en Werken* drie keer in Middelburg bijeengekomen, op 3 maart, 30 juni en 6 oktober; verder werden de activiteiten via telefonisch en email-verkeer afgehandeld. De aflevering van *Archief 2023* was omvangrijk en bevatte maar liefst tien artikelen, die onderwerpen van de middeleeuwen tot onze moderne tijd behandelden. Hopelijk vormt dit ruime aanbod geen uitzondering en slaagt de redactie van het jaarboek erin ook in de volgende jaren een waardevolle bijdrage aan de Zeeuwse geschiedenis en cultuur te leveren. Zoals gewoonlijk verschaften de royale lay-out en goed gekozen illustraties het jaarboek een aantrekkelijke aanblik. De Commissieleden lazen de manuscripten van de bijdragen, verzorgden de (eind)redactie, gaven ondersteuning bij de verwerking van de illustraties en assisteerden bij de correctie van de drukproeven. Ook in 2024 zal er veel moeite in de werving van artikelen voor *Archief 2024* moeten worden gestoken, maar de eerste respons op de herhaalde oproepen van de redactie is bemoedigend. Wellicht groeit de animo onderzoek te doen naar de geschiedenis van het Zeeuwsch Genootschap, nadat er in *Archief 2019* en *2023* al aandacht aan dit onderwerp werd besteed.

In het verslagjaar is er ook een nieuwe bijdrage in de reeks *Werken* verschenen: Katie Heyning en Aagje Feldbrugge, *Steenrijk Domburg. De lotgevallen van de stenen uit de Nehalenniatempel*, *Werken* uitgegeven door het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, deel 21 (Middelburg, 2023). Op dit moment zijn er besprekingen gaande over andere manuscripten die behalve in de reeks *Werken* ook een plaats kunnen vinden op het platform voor digitale werken van het Zeeuwsch Genootschap.

In de loop van het verslagjaar heeft de redactie een nieuw lid mogen verwelkomen: Arjen Nijmeijer. Rob Frederiks zal voortaan als secretaris van de redactiecommissie optreden. Tijdens de redactievergaderingen zijn enkele malen ook de aanwijzingen voor de auteurs onderwerp van bespreking geweest. Deze aanwijzingen zijn te vinden op de site van het Zeeuwsch Genootschap onder ‘Publicaties’, ‘Archief en Werken’ en ‘Aanwijzingen voor auteurs’. De praktijk leert dat ingezonden artikelen slechts heel af en toe naar die aanwijzingen gemodelleerd zijn. Er is besloten nog eens met een fijne kam door de tekst te gaan, aanpassingen door te voeren en in het vervolg potentiële auteurs te vragen nauwlettender op de toepassing acht te slaan. Op deze manier kan wellicht bereikt worden dat de (eind)redactie van de artikelen, in het verleden steeds een tijdrovend proces, vlotter verloopt.

2 april 2024,
Henk Nellen

Jaarverslag van de Commissie tot redactie van *Archief - Jaarverslagen over 2022*

Een van de belangrijkste Nederlandse historici van de twintigste eeuw was Johan Huizinga, vooral bekend om zijn magistrale werk en in Middelburg (Torenvliedt) geschreven *Herfsttij der Middeleeuwen* uit 1919. Minstens zo bekend was zijn definitie van het vakgebied: “Geschiedenis is den geestelijken vorm waarin een cultuur zich rekenschap geeft van haar verleden”. Deze uitspraak was natuurlijk meer dan een definitie: het was een oproep om de geschiedenis zo minutieus mogelijk vast te leggen, te duiden en in context te plaatsen. En, niet in de laatste plaats: ervan te leren.

De uitspraak van Huizinga geldt ook voor een organisatie als het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Ons doel is om goed te zorgen voor onze collecties, wetenschappelijk onderzoek te doen en onze kennis naar buiten te brengen in de vorm van exposities, publicaties en evenementen. Een belangrijk doel is daarnaast om ervoor te zorgen dat alle activiteiten worden vastgelegd voor het nageslacht. Het Genootschap als de archivaris en chroniqueur van haar eigen verzamelingen en gebeurtenissen. Geschiedenis is daarmee ook de geestelijke, maar ook stoffelijke (collecties!) vorm waarop een wetenschappelijk en nog steeds verzamelend genootschap zich rekenschap geeft van haar verleden.

De kleine, maar zeer actieve redactie van dit jaarlijkse tweede deel van *Archief* en de ongeveer 20 auteurs zijn zich bewust van deze verantwoordelijkheid en is er ook in 2023 weer in geslaagd om een zo volledig beeld te schetsen van alle activiteiten in 2022. Dit geldt natuurlijk ook voor het boek dat u nu in handen heeft en dat de jaarverslagen van 2023 bevat, maar daarover in 2025 meer!

[[Archief2024-II-beeld23.jpg](#)]

Jaarverslag van de Webredactie over 2023

De taken van de webredactie zijn tweeledig: (1) het actueel houden van alle digitale uitingen van het KZGW en (2) het opzetten en uitbouwen van het wetenschapsplatform waarvoor de ideeën in 2022 op papier zijn gezet die in 2023 de eerste uitwerking kregen en de komende jaren verder moeten worden uitgewerkt. Het is de bedoeling dat dit platform een brede wetenschappelijke invulling krijgt met uiteraard alle mogelijkheden tot discussie die ons digitaal ter beschikking staan. Het platform zal artikelen bevatten van wetenschappers binnen en buiten het KZGW. Voordat een artikel wordt geplaatst vindt er een beoordeling plaats door de webredactie en/of de redactie van Archief en Werken. Ook boeken komen in aanmerking voor plaatsing. Alle reacties op de artikelen worden beoordeeld voordat ze worden geplaatst. Op onze website te vinden op: <https://kzgw.nl/wetenschapsplatform>.

In 2023 is het tweedelige lexicon *Zeeuwse portretschilders in de zeventiende eeuw* door kunsthistoricus Frank van der Ploeg gepubliceerd op het Wetenschapsplatform. De auteur meldde hierover: “Dit lexicon is een werkdocument. De kiem ervoor is gelegd tijdens het onderzoek voor de publicatie bij de expositie ‘Portretten door Zeeuwse meesters uit de Gouden Eeuw’ in het Stadhuis­museum Zierikzee (22-12-2020/15-11-2021). In het boek dat bij deze expositie verscheen onder dezelfde titel is een zeer beknopt lexicon opgenomen van de 52 schilders die in de 17de eeuw in Zeeland (tijdelijk) gevestigd zijn geweest en portretten hebben geschilderd. Het hier online raadpleegbare lexicon telt 58 schilders. De lemma’s zijn onevenwichtig wat betreft inhoud/lengte. Dat houdt verband met beschikbare gegevens en bestede onderzoek­tijd (bij de ene schilder meer dan bij de andere).”

Ook zijn de eerste artikelen verschenen en is de complete reeds bestaande website van de projectgroep Rederijkers in Zeeland geïntegreerd. Deze projectgroep heeft als doel zoveel mogelijk aan het licht te brengen van de rederijkerscultuur in Zeeland. De leden onderzoeken de rederijkerscultuur die in Zeeland bestond tussen ongeveer 1440 en 1680, met in enkele plaatsen een uitloop tot in de 18e en de 19e eeuw. In de inhoudsopgave op de website staan de resultaten van het onderzoek tot nu toe. De plaatsnaampagina’s zijn voortdurend in ontwikkeling, dus nooit af. Er zijn inmiddels meer dan honderd blogs gepubliceerd over heel uiteenlopende onderwerpen. In de Schatkamer en onder Transcriptiehulpmiddelen is veel informatie opgenomen over het onderzoeksveld en de manier van werken. Zie: <https://kzgw.nl/wetenschapsplatform/rederijkers-zeeland/>.

Digitale publicaties in 2024: *Een oase in de Poel* van Jaap Minnaard en het *Prijsbandenschema* van Arnold Wiggers: een overzicht van prijsboeken in openbare bewaarplaatsen in Zeeland.

[[Archief2024-II-beeld24.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld25.jpg](#)]

Commissie Zeelandpaviljoen

Het communicatiebeleid van het KZGW is er de laatste jaren op gericht om de activiteiten en de collecties zoveel mogelijk in de openbaarheid te brengen in alle lagen en leeftijdsgroepen van de Zeeuwse bevolking. In 2023 ontstond het idee om op zoek te gaan naar een locatie waar het KZGW zich permanent kan presenteren. Die was snel gevonden, want bij onze bruikleennemer ZB Bibliotheek van Zeeland waren al vergevorderde plannen voor een Zeelandpaviljoen op de eerste verdieping, waar tentoonstellingen en lezingen zouden moeten gaan plaatsvinden.

Samen met de ZB zijn in de loop van 2023 de plannen uitgewerkt en dat resulteerde al in december in een expositie over Nehalennia en de presentatie op 7 december van het boek *Steenrijk Domburg*. Het boek beschrijft de lotgevallen van de in 1647 gevonden altaren en votiefstenen van Nehalennia op het Domburgse strand. Conservatoren en auteurs Katie Heyning en Aagje Feldbrugge deden dat verhaal in woord en beeld uit de doeken. De expositie gaf maar helder beeld van de ruime aanwezigheid van Nehalennia in de diverse collecties van het Zeeuws Genootschap. De tentoonstelling, te zien tot half januari 2024, was meteen de aankondiging van een meer permanente zichtbaarheid van het KZGW in het Zeelandpaviljoen van de ZB: een vast informatiepunt en vier exposities per jaar. De organisatie is in handen van de ook in 2023 opgerichte Commissie Zeelandpaviljoen, in zeer nauwe samenwerking met de ZB en de andere bruikleennemers van het KZGW.

[[Archief2024-II-beeld26.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld27.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld28.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld29.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld30.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld31.jpg](#)]

Jaarverslag van de Werkgroep Cultuurhistorie (WCH) over 2023

Bestuur

Het bestuur van de werkgroep Cultuurhistorie bestaat (WCH) in 2023 uit acht leden.

Activiteiten

2023 kenmerkte zich door een groot aantal activiteiten in het kader van de herdenking van de Vrede van Parijs uit 1323 die een grote invloed heeft gehad op de ontwikkeling van de Schelderegio in het algemeen en het graafschap Zeeland in het bijzonder. De Vrede van Parijs, inclusief haar lange voorgeschiedenis, was van groot internationaal- en geopolitiek belang en had grote invloed op de latere staatsvormingsprocessen onder de Bourgondiërs en de Habsburgers. Maar ook op de latere splitsing, hereniging en weer opdeling van Nederland en België.

[[Archief2024-II-beeld32.jpg](#)]

De Vrede van Parijs leidde tot een belangrijke geopolitieke ordening van de hele transnationale Schelderegio die nog altijd doorwerkt en door allerlei recente ontwikkelingen ook opnieuw tot nadenken stemt. De viering van dit jubileum is daarom een feest dat de grenzen van de provincie- en de landsgrenzen ruimschoots overschrijdt. Ook de geschiedenis van landen als Frankrijk, Duitsland, Engeland en zelfs Italië is in meer of mindere mate beïnvloed door de gevolgen van de Vrede van Parijs. Op verschillende momenten werd door de WCH in 2023 aandacht besteed aan deze historie:

[[Archief2024-II-beeld33.jpg](#)]

6 maart. Officiële herdenking van de exacte datum van de Vrede van Parijs in Middelburg, De dag, die goed was verlopen, kreeg veel aandacht in de media. In de loop van 2023 organiseerden onze Zierikzee partners verschillende evenementen die betrekking hadden op het jubileum 700 jaar Vrede van Parijs (zie hieronder).

8 maart. Opening Reizende Tentoonstelling ‘Zierikzee 1304 1323’

[[Archief2024-II-beeld34.jpg](#)]

11 maart. Opening Zeeland 700 jaar Vrede van Parijs in Zierikzee door het Erfgoed Platform Schouwen-Duiveland in aanwezigheid van Han Polman, commissaris van de Koning in

Zeeland, Harald Bergmann, burgemeester van Middelburg en Jack van der Hoek, burgemeester van Zierikzee en vijftig toehoorders. Peter Druenen, voorzitter van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, vertelde zeer innemend over het project 700 jaar Vrede van Parijs. Zijn lezing werd gevolgd door die van Luitzen en Baukje Bijlsma die de akte van de Vrede van Parijs toelichten. Beiden speelden een belangrijke rol in de organisatie van de Zierikzeese activiteiten.

April. Lancering boek *History of Zeeland in the World* deel 2.

23 april. Onthulling Diorama Slag op de Gouwe in Museumhaven Zeeland.

24 april. Reizende Tentoonstelling ‘Zierikzee 1304 1323’ Brouwershaven.

[[Archief2024-II-beeld35.jpg](#)]

22 mei. In deze maand arriveerde in Zierikzee een zogenaamde blijde op ware grootte. Een blijde is een middeleeuws werptoestel waarmee grote stenen in de stad konden worden geslingerd. De houten blijde werd opgesteld voor de Noordhavenpoort.

Juni. De omgeving van de Noord- en Zuidhavenpoort werd ingericht met beelden van het verhaal van Zierikzee 1304-1323.

[[Archief2024-II-beeld36.jpg](#)]

[[Archief2024-II-beeld37.jpg](#)]

10 tot en met 13 augustus. In Zierikzee vond het hoogtepunt van de herdenking plaats. Door middel van een middeleeuws re-enactment was de stad toen omgetoverd naar haar situatie van 1304. De komst van de Kamper Kogge op 10 augustus luidde de start van het evenement in.

[[Archief2024-II-beeld38.jpg](#)]

14 oktober. Congres over de Akte van Parijs en haar belang voor de Schelde-regio te Lille met het departementaal archief van Lille als gastheer. Dit was een bijzonder succesvol vervolg op de opening van het feestjaar op 1 oktober 2002 toen de originele Akte van Parijs in aanwezigheid van afgevaardigden van het archief van Lille, werd onthuld in de Zeeuwse bibliotheek in Middelburg. Aan het congres in Lille namen maar liefst vijf universiteiten deel: Lille, Nantes, Brussel, Luxemburg en Utrecht. Er waren 12 sprekers. Het KZGW leverde er

drie: dr. Arjan van Dixhoorn, dr. Peter van Druenen en drs. Jurrian Bazen. Dit congres zal in 2024 uitmonden in een Frans- en Nederlandstalige wetenschappelijke bundel.

[[Archief2024-II-beeld39.jpg](#)]

4 november. Dubbellezing *De koopman van Kanton* door Roelof van Gelder en Marieke Mathijssen. Deze ging over de 18^{de} eeuwse Vlissingse koopman en planten- en zadenverzamelaar Jan Bekker Teerlinck en de eveneens 18^{de} eeuwse in Vlissingen geboren schrijfster Betje Wolff. De middag betrof een samenwerkingsverband tussen de WCH en het Zeeuws Maritiem Muzeum, waar het evenement ook plaatsvond.

[[Archief2024-II-beeld40.jpg](#)]

20-21 oktober. Wijnfestival in Middelburg. Het wijnfestival was een groot succes en is gebaseerd op het verhaal dat de wijnhandel in Middelburg en Arnemuiden een belangrijke katalysator was voor de economische welvaart van beide steden, vooral de middeleeuwen en de zestiende eeuw. Vandaag de dag zijn er nog tal van herinneringen in Middelburg – onder andere huisnamen – en verhalen die herinneren aan haar beroemde wijnhandelsverleden.

Financiën

In 2023 zijn er voor de verschillende activiteiten uitgaven geweest voor symposia en andere bijeenkomsten. Het jaar werd afgesloten met een exploitatietekort van € 902. Hiermee nam het eigen vermogen per 31 december 2023 iets af naar € 8066.

Jaarverslag van de Werkgroep Geologie over 2023

Bestuur en leden

Tijdens de algemene ledenvergadering in januari hebben drie van de vier bestuursleden hun functie beëindigd, elk van hen om moverende redenen. De onder dankzegging afgetreden bestuursleden zijn: Harry Raad (voorzitter en wnd. secretaris), Bert Wetsteijn (lid) en Marvin Overbeeke (lid). Penningmeester Jan de Quaasteniet was ook aftredend, maar stelde zich voor een periode opnieuw herkiesbaar om de continuïteit in het bestuur te waarborgen: hij werd met algemene stemmen herkozen. Vier leden stelden zich tijdens de ALV beschikbaar als nieuw bestuurslid, allen werden met algemene stemmen gekozen: Hester Loeff, Lex Kattenwinkel, Max Pijpelink, Frans Frenken. Hiermee is het bestuur weer voltallig. Na de stemming hebben de bestuursleden in onderling overleg de functies als volgt verdeeld:

De werkgroep had aan het eind van het verslagjaar 84 leden, waarvan 43 kernleden, 39 *Voluta*-leden en 2 KZGW-leden. In 2023 meldden zich 4 nieuwe leden aan.

Activiteiten

In 2023 heeft de Werkgroep Geologie negen bijeenkomsten gehouden in een zaal van Grand Café Willem te Middelburg. Deze werkgroepavonden bestonden uit de algemene ledenvergadering, een determinatie- en vondstenavond, vier lezingen, twee avonden gewijd aan ‘oude vindplaatsen’ en een avond over vakantieavondsten. Het bezoekersaantal nam toe dankzij het gegroeide ledenaantal en lag in het verslagjaar gemiddeld op 25 à 30 personen.

De werkgroepavonden waren alleen maar mogelijk dankzij de inzet van enkele trouwe leden die het projecteren van beeldmateriaal faciliteerden, en weer anderen die voor koffie/thee/koek zorgden. Waarvoor dank!

De lezingen werden gehouden door:

- Mark Bosselaers (onderzoeker bij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel en conservator van het KZGW), 31 maart: ‘Determinatie van bulla’s en periotica van (s)t(r)andwalvissen van de Zeeuwse stranden’.
- Patrick Kiden (TNO, Delft), 26 mei: ‘Geopark Schelde Delta i.o.: de geologische kaart en de geologie in het UNESCO-dossier’.
- Johan Vellekoop (KU, Leuven), 24 november: ‘Het leven in de Nederlands/Belgische subtropische Krijtzee en hoe die fauna werd getroffen door de meteorietinslag op de Krijt-Paleoceengrens’.
- Nicolas Müller, 22 december: ‘Dinosaurussen uit de groeve Gruhalde in Zwitserland, de grootste “Plateosaurus-begraafplaats” van Europa’.

- De twee avonden over ‘oude vindplaatsen’ (28 april, 27 oktober) bestonden uit het vertonen van beelden van oude, meestal niet meer toegankelijke groeves en andere (oude) vindplaatsen van fossielen, in België en Nederland. De beelden werden van deskundig commentaar voorzien door Freddy van Nieulande.

Natuurspreekuur

Het natuurspreekuur strandfossielen werd twaalf keer gehouden: elke tweede woensdag van de maand. Het betrof een samenwerking met natuurmuseum Terra Maris dat de ruimte bood voor deze activiteit. Vier werkgroepleden behandelden hier de vragen van het publiek en presenteerden ook steeds zelf interessant strandmateriaal. Het bezoekersaantal was wisselend: van een of twee tot (meestal) tussen de vijf en tien personen.

Voluta

Van verenigingsblad *Voluta* verschenen zoals gebruikelijk twee nummers. Eind 2022/begin 2023 heeft het bestuur een ledenraadpleging gehouden over de wens de *Voluta* als papieren versie te blijven ontvangen. De leden hadden de keus tussen a) alleen de digitale versie of b) de digitale én de papieren versie, zonder dat die keus financiële consequenties voor hen zou hebben. Ruim 30 leden gaven aan *Voluta* ook graag als papieren versie te blijven ontvangen; in de toekomst ontvangen zij zowel de digitale- als de papieren versie. De overige ca. 50 leden ontvangen in de toekomst alleen de digitale versie. Met ingang van het in februari verschenen nummer (29^e jaargang, no 1) hebben alle leden voor het eerst *Voluta* óók digitaal ontvangen. Met ingang van het in september verschenen nummer (29-2), ontvangen voor het eerst alleen diegenen de papieren versie die in de ledenraadpleging hebben aangegeven daar prijs op te stellen.

De oudere jaargangen van het blad zijn te raadplegen op de website van de werkgroep.

Financiën

De uitgaven van de Werkgroep Geologie bedroegen in het verslagjaar € 1712,17 en de inkomsten € 1645,90. De algemene reserve is daarmee licht (ruim 66 euro) afgenomen, maar de financiële situatie blijft gezond.

[Archief2024-II-beeld41.jpg, onderschrift: Bijeenkomst Werkgroep Geologie 29 september 2023, door een van de leden meegebracht3 vakantievondst]

[Archief2024-II-beeld42.jpg, onderschrift: Bijeenkomst Werkgroep Geologie 31 maart 2023.]

[Archief2024-II-beeld43.jpg, onderschrift: Bijeenkomst Werkgroep Geologie, 24 februari 2024.]

[Archief2024-II-beeld44.jpg, onderschrift: Bijeenkomst Werkgroep Geologie, 24 februari 2024]

[Archief2024-II-beeld45.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 8 februari 2023, door bezoeker meegebrachte vondst - fossiele kies steenmarter]

[Archief2024-II-beeld46.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 8 november 2023, door bezoeker meegebrachte strandvondst.]

[Archief2024-II-beeld47.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 8 november 2023.]

[Archief2024-II-beeld48.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 10 mei 2023.]

[Archief2024-II-beeld49.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 11 januari 2023]

[Archief2024-II-beeld50.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 11 januari 2023, strandvondst van een bezoeker]

[Archief2024-II-beeld51.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 11 oktober 2023.]

[Archief2024-II-beeld52.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 12 juli 2023.]

[Archief2024-II-beeld53.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 12 juli 2023, door teamlid Bram Goetheer meegebrachte vondst]

[Archief2024-II-beeld54.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 13 december 2023, door bezoeker meegebrachte strandvondst.]

[Archief2024-II-beeld55.jpg, onderschrift: Natuurspreekuur 14 juni 2023.]